

Hem för barn och unga – För en trygg, säker och meningsfull vård (SOU 2025:84)

Remiss från Socialdepartementet
Remisstid den 27 oktober 2025

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Alexander Ojanne

Sammanfattning av ärendet

Socialdepartementet har remitterat betänkandet *Hem för barn och unga – För en trygg, säker och meningsfull vård (SOU 2025:84)* till bland annat Stockholms stad för yttrande.

Utredningen har haft i uppdrag att se över förutsättningarna för en stärkt och mer ändamålsenlig vård vid hem för vård eller boende (HVB) för barn och unga. Målet är att säkerställa en trygg och säker vårdmiljö samt att utveckla HVB som en del av en sammanhållen vårdkedja. För att uppnå detta föreslås ändringar som bland annat rör differentiering av placeringsformer, en ny placeringsform *hem för barn och unga* som föreslås införas i socialtjänstlagen, särskilda befogenheter, personalens kompetenskrav samt nationell styrning och uppföljning.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, förskolenämnden, socialnämnden, och utbildningsnämnden.

På grund av kort remisstid har förskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen inkommit med kontorsyttranden.

Stadsledningskontoret tillstyrker utredningens förslag i sin helhet men konstaterar att förslagen kommer innebära ökade kostnader för kommunerna och förväntar sig att staten kompenserar för dessa.

Förskoleförvaltningen avstår i huvudsak från att yttra sig över utredningens förslag. Förvaltningen instämmer dock i förslaget att ett generellt eller specialiserat hem för barn och unga endast ska få ta emot barn under sju år om det finns synnerliga skäl.

Socialnämnden anser att utredningens förslag är välgrundade, nödvändiga och genomförbara.

Utbildningsförvaltningen har inget att erinra mot dessa förändringar då de endast i mycket begränsad omfattning påverkar utbildningsnämndens verksamhet.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag välkomnar att denna utredning har genomförts och ställer mig bakom förslagen i sin helhet. HVB-hemmen, som utredningen delvis föreslår att byta namn på, fyller en avgörande funktion i vårt samhälle. De erbjuder vård och trygghet för ungdomar och vuxna i utsatta livssituationer – och det är en verksamhet som måste präglas av kvalitet, ansvar och långsiktighet.

Samtidigt har det blivit alltmer uppenbart att den marknad som vuxit fram kring dessa boenden inte fungerar. Även offentligt drivna boenden runt om i landet skulle må bra av tydligare reglering och skärpta kvalitetskrav. Men det största problemet ligger hos de privata aktörer som tillåts verka med vinstintresse i en verksamhet som rör människors liv och hälsa. Underbemannade boenden, där vården reduceras till förvaring, är tyvärr inte ovanliga. Att det dessutom visat sig att kriminella element sökt sig till denna marknad är djupt upprörande. Det är ett systemfel som måste åtgärdas.

Det finns flera exempel på marknadsmisslyckanden inom svensk välfärd, men HVB-området framstår som ett av de mest allvarliga. Med utredningens förslag tas viktiga steg för att höja kvaliteten, förbättra samverkan och stärka rättssäkerheten för de boende. Detta kommer förhoppningsvis pressa bort några oseriösa aktörer och ge myndigheter bättre verktyg att ingripa vid missförhållanden.

Förslagen innebär ökade kostnader för kommunerna, och det är avgörande att staten kompenserar fullt ut. Annars riskerar andra delar av välfärden att drabbas. Samtidigt bör vi ställa oss frågan vad dagens på många håll bristfälliga vård faktiskt kostar, både ekonomiskt och mänskligt, i det långa loppet.

Utredningen löser inte alla problem, men den pekar i rätt riktning. För mig är fortsättningen tydlig: HVB-hemmen är för viktiga för att vara en marknadsprodukt. De bör drivas av det offentliga, med fokus på vård, trygghet och människovärde, inte på vinst.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 22 oktober 2025

Alexander Ojanne

Bilaga

Remiss - Betänkandet Hem för barn och unga För en trygg, säker och meningsfull vård (SOU 2025:84), dnr KS 2025/1001-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Att delvis bifalla föredragande borgarråds förslag till beslut.
2. Att stadens remissvar kompletteras i enlighet med vad som anförs nedan.
3. Att därutöver anföra följande.

Liberalerna delar bedömningen att utredningen innehåller flera välgrundade och nödvändiga förslag för att stärka tryggheten och kvaliteten vid hem för barn och unga. Det är positivt att fokus ligger på tydligare reglering, kompetenshöjning och ökad rättssäkerhet.

Vi vill dock betona att stadens remissvar bör kompletteras med ett tydligare fokus på uppföljning av barns hälsa, tandstatus och skolgång. Dessa delar är centrala för barnens långsiktiga välmående och återhämtning, men riskerar ofta att hamna i skymundan när placeringen väl är genomförd.

Det bör också framgå tydligare att skolan är den enskilt viktigaste skyddsfaktorn för att motverka fortsatt social problematik och kriminalitet. En fungerande skolgång är avgörande för att barn ska få struktur, framtidstro och möjlighet till ett självständigt liv. Det behövs både rutiner och samverkan mellan socialtjänst, skola och hälso- och sjukvård, så att utbildningsinsatser blir en självklar del av varje placering.

För oss är det grundläggande att alla barn som placeras får en trygg vård, men också en reell chans till utbildning, hälsa och utveckling. Det bör därför tydligt framgå av stadens remissvar att dessa delar är en integrerad del av en trygg och meningsfull vård.

Kommunstyrelsen

Reservation av Jan Jönsson (L) som är likalydande med Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Ärendet

Socialdepartementet har remitterat betänkandet *Hem för barn och unga – För en trygg, säker och meningsfull vård (SOU 2025:84)* till bland annat Stockholms stad för yttrande.

Utredningen har initierats mot bakgrund av allvarliga brister i kvalitet, säkerhet och uppföljning inom hem för vård eller boende (HVB) för barn och unga. Syftet med utredningen är att stärka rättssäkerhet, trygghet och kvalitet genom tydligare differentiering av verksamheterna, införande av särskilda befogenheter, högre kompetenskrav på personal samt en förbättrad tillgång till hälso- och sjukvård.

Utredningen konstaterar att dagens HVB-vård präglas av flera strukturella svagheter. Differentieringen av verksamheterna är otydlig och otillräckligt reglerad, vilket skapar osäkerhet kring uppdrag och målgrupper. Barn och ungas vårdbehov är ofta komplexa och sammansatta, men matchas inte alltid av det utbud som finns att tillgå. Bristande kompetens hos personal har i vissa fall lett till våld, övergrepp och en otrygg vårdmiljö. Samtidigt är tillgången till hälso- och sjukvård otillräcklig, främst till följd av en otydlig ansvarsfördelning mellan kommuner och regioner. Dessutom saknas nationella mål, krav och kvalitetsindikatorer som kan säkerställa en likvärdig och enhetlig vård över landet.

Utredningen föreslår att en ny placeringsform ”Hem för barn och unga” införs i socialtjänstlagen och att HVB-definitionen ändras i socialtjänstförordningen. Syftet är att skapa tydligare uppdrag, målgrupper och innehåll samt mer individanpassad vård.

Utredningen föreslår vidare en tydligare differentiering av vården. Placeringar ska styras utifrån risknivå, kön, ålder och behov för att undvika skadliga gruppssammansättningar och öka träffsäkerhet i insatser.

Utredningen föreslår även införandet av särskilda befogenheter som ger möjlighet att begränsa vistelse och kommunikation, utföra tester och visitationer samt att omhänderta otillåtna föremål. Rättssäkerhetsgarantier ska säkerställas genom dokumentation, proportionalitet och möjlighet till överklagande.

Utredningen föreslår även höjda kompetenskrav genom en nationell utbildningsstruktur, lämplighetsprövning och evidensbaserade arbetssätt för att öka kvalitet och rättssäkerhet.

Utredningen föreslår vidare ett förtydligat ansvar för regionerna. Bland annat föreslår utredningen individuella vårdplaner, förbättrad samverkan samt utveckling av mobila team och digitala lösningar.

Slutligen föreslår utredningen införande av nationella riktlinjer och ett nationellt system för uppföljning genom införande av mål, krav och kvalitetsindikatorer.

Reformen innebär ökade kostnader för stat, kommuner och regioner, bland annat genom mindre enheter, skärpta krav på personal och tillgång till psykolog. Kommunerna föreslås kompenseras i enlighet med kommunala finansieringsprincipen.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, förskolenämnden, socialnämnden, och utbildningsnämnden.

På grund av kort remisstid har förskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen inkommit med kontorsyttranden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 22 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret har tagit del av Socialdepartementets remiss och svarar utifrån ett kommunalt perspektiv. Att Stockholm ska vara en trygg och säker stad är det övergripande målet för stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete. De förslag som förs fram i utredningen har särskild koppling till kommunfullmäktiges mål 3.6: Tryggheten ska öka genom förebyggande insatser.

Stadsledningskontoret välkomnar utredningens förslag och delar bedömningen att en omfattande reform av den privata och kommunala institutionsvården är nödvändig. En reform bedöms vara avgörande för att säkerställa meningsfull vård i en trygg miljö, motverka instabilitet i vårdkedjan och stärka det förebyggande arbetet mot brott och sociala problem.

Stadsledningskontoret tillstyrker utredningens förslag om en ny placeringsform – hem för barn och unga – samt den tydligare differentieringen av vården. Genom att uppdragen specificeras och placeringar styrs utifrån behov, risknivå, kön och ålder kan mer individanpassad, ändamålsenlig och effektiv vård säkerställas. Detta skapar bättre förutsättningar för en hållbar vårdkedja.

Stadsledningskontoret bedömer att införandet av särskilda befogenheter är ett viktigt steg för att stärka tryggheten, förutsatt att personal ges rätt kompetens och stöd. Utredningen klargör vilka befogenheter som gäller för LVU-vård, men motsvarande frågor för barn som vårdas enligt SoL är inte tillräckligt belysta. Även vid placering enligt SoL kan motsvarande behov finnas av Avsaknaden av möjlighet att begränsa besök, vistelse och elektroniska kommunikationstjänster. Möjligheten att införa liknande begränsningar i SoL bör därför utredas närmare.

Vidare framstår det som oklart i vilken omfattning beslut om vistelsebegränsningar eller andra frihetsinskränkande åtgärder kan överklagas. En bredare analys av vilka beslut som kan fattas med stöd av 11 § fjärde stycket LVU, och vilka som är

överklagbara, är därför nödvändig. Även frågan om rätt till offentligt biträde i dessa mål behöver klargöras.

Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att det befintliga rättsliga stödet för fysiska ingripanden är otydligt och otillräckligt. Ett tydligare författningsstöd, motsvarande det som skolpersonal har enligt 5 kap. 6 § skollagen, efterfrågas. En sådan reglering kan bidra till ökad trygghet och säkerhet, samtidigt som risker för överanvändning kan motverkas genom kompetenshöjande insatser och underrättelseskyldighet.

Stadsledningskontoret tillstyrker förslagen om nationella kompetenskrav och lämplighetsprövning för personal inom HVB. Detta är centralt för att säkerställa relevant utbildning, erfarenhet och personlig lämplighet. Genom att stärka kompetensen kan vårdmiljön bli tryggare och risken för brister i omsorg, otrygghet och övergrepp minska. En nationell reglering kan även bidra till ökad likvärdighet i kvalitet oavsett huvudman.

Stadsledningskontoret tillstyrker utredningens förslag om ett förtydligat hälso- och sjukvårdsansvar för regionerna. Ett tydligare ansvar är avgörande för att säkerställa en jämlik, god och patientsäker vård. Individuella vårdplaner, mobila team och förbättrad samverkan kan skapa bättre kontinuitet i vården och minska risken för att barns behov faller mellan olika huvudmän.

Stadsledningskontoret tillstyrker införandet av nationella riktlinjer samt ett system för kvalitetsuppföljning. Detta bedöms nödvändigt för att uppnå en mer enhetlig och rättssäker vård över hela landet samt för att motverka variationer i praxis och kvalitet.

Stadsledningskontoret konstaterar att vissa underrättelseskyldigheter föreslås regleras i lag och andra i förordning. Ett tydligare resonemang kring denna distinktion saknas. En samlad reglering i förordning bedöms kunna skapa bättre överskådlighet och större flexibilitet, då förordningar kan ändras genom ett enklare förfarande än lagstiftning.

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag som helhet och delar bedömningen att en reform är nödvändig för att stärka kvalitet, rättssäkerhet och trygghet inom HVB-vården för barn och unga.

I betänkandet bedöms förslagen medföra kostnadsökningar för kommunerna med drygt 550 mnkr, vilket föreslås kompenseras i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen. Stadsledningskontoret delar utredarens bedömning men anser att kompensationen är lågt beräknad, mot bakgrund av att flera av utredningens förslag bedöms leda till betydande kostnadsökningar genom en ökad arbetsbelastning för stadens socialtjänst. Det är därför av central betydelse att finansieringen är tillräcklig för att säkerställa att kommunerna kan genomföra uppdragen på ett rättssäkert och hållbart sätt. Kostnaderna för de utökade uppdragen behöver följas noga, och stadsledningskontoret förväntar sig att kommunerna erhåller full kompensation vid ett utökat uppdrag.

Förskoleförvaltningen

Förskoleförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 2 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förskoleförvaltningen avstår i huvudsak från att yttra sig över betänkandet, eftersom det inte lyfter förskolans verksamhet och till stora delar inte heller berör barn i förskoleåldern. Undantaget gäller utredningens förslag om att ett generellt eller specialiserat hem för barn och unga endast ska få ta emot barn under sju år om det finns synnerliga skäl. Förskoleförvaltningen instämmer i detta, och menar att institutionsvård av så pass unga barn bör undvikas. Vidare instämmer förvaltningen i att om det finns synnerliga skäl att vårda ett barn under sju år i hem för barn och unga behöver det finnas personal som har kompetens om yngre barn, samt att hemmen har lokaler anpassade efter barnets ålder. Förskoleförvaltningen vill uppmärksamma att ett beslut enligt utredningens förslag kommer att medföra ett behov av att revidera vissa av stadens styrdokument, som exempelvis Riktlinjer för familjehemsvård för barn och unga.

Förvaltningen vill även belysa hur utredningen på ett positivt sätt har realiserat barnets rättigheter. Det gäller inte minst hur barn och unga fått möjlighet till delaktighet och inflytande, samt att betänkandet innehåller en egen sammanfattning riktad till barn och unga. Detta välkomnar förskoleförvaltningen, och hoppas slutligen att detta blir praxis i fler utredningar som berör frågor med betydelse för barn och unga.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 augusti 2025 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 13 augusti 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till den reform som föreslås. Utredningen har tydligt visat på ett stort behov av en nationellt reglerad och forskningsförankrad differentiering av HVB-vården, så att barn och unga får rätt stöd, i rätt miljö och med rätt kompetens. Förvaltningen ser förslagen som välgrundade, nödvändiga och genomförbara. Reformen skapar bättre förutsättningar för kommunerna att erbjuda en trygg, likvärdig och professionell vård till barn och unga i behov av HVB-placering.

Förvaltningen delar utredningens bedömning att vårdmiljön behöver förbättras genom bättre anpassning till barns individuella behov, tydligare skyddsåtgärder och en åldersanpassad placering. Vidare är det av stor vikt att personalen ges tydliga befogenheter för att kunna säkerställa en trygg och säker vårdmiljö, vilket även påverkar arbetsmiljön positivt. Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget om utökade befogenheter. Det bör emellertid särskilt framhållas att en rättssäker,

respektfull och medmänsklig tillämpning förutsätter hög professionalitet och god kompetens hos berörd personal.

Förvaltningen anser att ett nationellt ramverk bidrar till ökad enhetlighet, rättssäkerhet och likvärdig vård men bör också inkludera metoder för att systematiskt tillvarata barns synpunkter, både individuellt (t.ex. i vårdplanering) och kollektivt (t.ex. via enkäter, brukarråd eller klagomålsfunktioner).

Förvaltningen vill också särskilt lyfta vikten av att barn och unga ges reell delaktighet i sin egen vård, i enlighet med barnkonventionen (artikel 12) och de rekommendationer som ges i utredningen. Förvaltningen anser att barns röster bör få tydligt genomslag både på individnivå, exempelvis genom delaktighet i vårdplanering, och på verksamhetsnivå genom strukturerade metoder för inflytande. Exempel på detta kan vara, tillgång till barnanpassad information, regelbundna uppföljningsenkäter samt tillgängliga klagomålsfunktioner. En vårdmiljö där barn upplever att de blir lyssnade på bidrar både till ökad tillit, stärkt behandlingseffekt och minskad risk för upplevelser av maktlöshet eller kränkning. Förvaltningen anser därför att ett förstärkt delaktighetsperspektiv bör utgöra en central del i den föreslagna reformen.

Förvaltningen tillstyrker utredningens föreslagna åtgärder i syfte att säkerställa en jämlik, god och patientsäker hälso- och sjukvård för barn och unga som vårdas i såväl generella som specialiserade hem. Förvaltningen betonar att insatser krävs på nationell nivå inom tre centrala områden: rättslig, organisatorisk samt operativ samverkan.

Mot denna bakgrund välkomnar förvaltningen utredningens förslag om en omfattande reform av HVB-vården för barn och unga. Förvaltningen anser att det är avgörande att reformen skapar tydligare nationella riktlinjer och kvalitetskrav samt stärker förutsättningarna för en trygg, säker och professionellt utförd vård. Socialstyrelsens och IVOs stöd och arbete kommer vara avgörande för att reformen ska lyckas. Detta är av stor betydelse för kommunens arbete med att säkerställa goda och trygga förutsättningar för barn och unga i behov av institutionsvård. Vad gäller de kostnadsökningar för att genomföra en reformering av HVB för barn och unga, instämmer förvaltningen i utredningens förslag att ambitionshöjningen ska finansieras genom statliga medel. Förvaltningen vill även påtala vikten av att finansieringen täcker de kostnadsökningar som uppstår.

Utbildningsförvaltningen

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 9 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens yttrande begränsas till de delar av betänkandet som rör utbildningsnämndens verksamhetsområde. I betänkandet föreslås endast mindre förändringar som rör utbildningsnämndens verksamhetsområde. Förvaltningen har

inget att erinra mot dessa förändringar då de endast i mycket begränsad omfattning påverkar utbildningsnämndens verksamhet.